

DE MOEDERS VAN MARIO:
VIVIANE DE MUYNCK SPEELT SIMONE VERSTRAETE

*‘We begrijpen
mekaar,
dat is het
belangrijkste’*

De defrost duurt een paar minuten, het doorpraten een paar uur en tegen schemertijd aan zegt Simone, de mama van Mario Verstraete, ineens tegen actrice Viviane De Muynck: ‘We zijn familie.’ ‘Klopt, ik ben jouw nichtje uit Antwerpen’, antwoordt De Muynck. Viviane speelt Simone in de film *Tot altijd* van Nic Balthazar, over de euthanasie van de zelfbewuste MS-patiënt. Kort voor de première brachten we beide dames samen om te praten over hun levens, hun doden.

Marijke Libert, foto's Johan Jacobs

‘**L**aten we tegenover elkaar zitten en elkaar in de ogen kijken’, begint Viviane De Muynck. Die ogen van beiden, even doordringend, hun blikken, diezelfde vriesluchtblauwe pupillen.

Viviane: *(neemt de handen van Simone vast)* ‘Ik ben heel blij u te mogen ontmoeten.’

Simone: ‘Ik ook.’

Viviane: ‘Oei, u hebt koude handen.’

Simone: ‘Warme liefde.’

Viviane: ‘Bij ons zegt men warm hart. Klopt voor u, toch?’

(Simone haalt de schouders op)

Viviane: ‘Ik heb vaak tegen Nic Balthazar gezegd dat ik u graag had ontmoet. Ik vond het een grote verantwoordelijkheid om iets wat zo ingrijpend is in het leven van een mens, met gepast gevoel mee te delen aan een publiek. Ik heb geprobeerd de reis die Mario naar het onverbiddelijke einde ondernam, zo integer mogelijk mee te vertellen. Ik weet natuurlijk niet hoe u, de mama, dat écht heeft meegemaakt, en of u het resultaat nu ziet zitten.’

Simone: ‘Ik heb de film gezien. Het was even schrikken om ineens die figuur, die moeder te zien, maar weet je wat het vreemde was? Ik zag mezelf, ik voelde wat ik had meegemaakt. Uiteraard hangt er voor ons nog een hele wereld rond, groter en breder dan de film kan tonen. Maar uw rol, Viviane, prachtig. Hoe is het mogelijk dat een mens dat gevoel vindt, zonder dat te hebben meegemaakt?’

Viviane: ‘Ik heb ook vroeg dierbare mensen verloren. Door ziekte. Dat geeft je een gevoeligheid voor rouw en verlies. Ik heb een zoon van 40, met wie het een tijdje iets minder ging. Zijn vader, mijn man, is gestorven, toen die jongen 6 was - ik was er 30.’

Simone: ‘Oei, uw man zo vroeg verloren, dat is vreselijk.’

Viviane: ‘Inderdaad, het ineens afgesneden zijn van iemand die je intens graag zag. Intussen is het een stuk beter, maar ik heb lang met de angst geleefd dat er iets met mijn zoon zou gebeuren.’

Geen begrafenissen, hè

Had u dat meteen Simone, toen bij Mario multiple sclerose werd vastgesteld, de angst dat u hem zou moeten afgeven?

Simone: ‘Het verdicht was een shock, maar de dokters stelden ons gerust. Je kon er ouder mee worden, zeiden ze, als de ziekte stabiel bleef. »

We wisten wel dat MS zich bij elke patiënt anders manifesteerde. Maar bang dat ons kind zou sterven? Nee. We keken vooruit. Met angst kun je toch niet leven?’

Viviane: ‘Je kunt jezelf ook niet veroorloven meteen die sprong naar het einde te maken. Die tijd ertussen hoort nog heel lang te zijn en dus ga je die rekken. Toen mijn man geopereerd was aan een hersentumor, zeiden de dokters: nu moeten we afwachten. Zo gebeurde. Ik wachtte, hoopte, geloofde. Ik ben toen niet bezig geweest met de dood. Ik zei tegen iedereen: het lukt ons. Vroegen ze me of ik me niet best op het ergste voorbereide, dan dacht ik: wat gek, en wie zal er dan vechten?’

Simone: ‘Hoe dichtert je bij iemand staat, hoe verder je ziet.’

Mario sprak na een zware strijd met MS zijn keuze uit om te sterven. Wat doet een moeder dan?

Simone: ‘Mijn man en ik zijn toen in Gent bij hem ingetrokken, om dat niet te laten gebeuren. We dachten: als hij lichamelijk verbetert, zal hij sterker zijn. Maar we hadden die andere aftakeling onderschat. *(wijst naar haar hoofd)* Hier, het binnenwerk, dat onzichtbaar voor de omgeving, maar voor ons steeds duidelijker, werd gesloopt.’

Toch bleven jullie met de voet op de rem staan. ‘Je kind afgeven,’ zei u me tien jaar geleden, ‘dat doe je toch niet?’

Simone: ‘Je wilt geen afscheid nemen, je trekt aan het leven, maar wij waren ook niet blind. Ons geluk was dat we zes maanden bij Mario hebben gewoond: we zagen, we wisten. En ook al schudden we van nee bij het denken aan die laatste stap, we zeiden ook tegen elkaar: wat voor lichtpuntje heeft hij, waarvoor bestaat hij nog? Tussen dat vaststellen en mee voor het einde kiezen, lag echter een hele wereld en dus deden we door, op onze manier. We hezen hem elke ochtend uit bed, legden hem er elke avond weer in en verzorgden hem alle uren daartussen. Wat in die uren gebeurde, kun je niet vertellen - aan niemand.’

Hoe kon de actrice de woeling in dat moederpersonage verbeelden?

Viviane: ‘Je haalt de woeling bij jezelf naar boven. Ik heb vorig jaar vriend en collega Rafaël Troch verloren. Ik had hem ooit naar Amsterdam gehaald, omdat hij in Vlaanderen niet aan de bak kwam. We hebben vaak samen een etage gehuurd, deelden lief en leed. Maar Raf werd ziek, operatie na operatie volgde, acht

in totaal, darmkanker, stoma, bestralingen tot zijn hele bekkenbodem kapot was. “Ik hoop dat mijn hart vandaag of morgen stopt”, zei hij. *(slikt)*

‘Het was een enorme lijdensweg. Hij werd verzorgd door zijn moeder. Ik zat bijna onafgebroken in het buitenland met Needcompany. In die periode besloot hij dat het genoeg was. Ik kwam terug van een tournee uit Zuid-Amerika toen mijn zoon het me vertelde: “Rafke is dood.” De dag daarop werd hij begraven. Ik had vaak die moeder aan de lijn gehad, ook zo’n krachtige vrouw van 70, de hele tijd bezig met één ding: het leven draaglijk maken voor haar kind.’

Simone: ‘Draaglijk maken, daar gaat het om. Je hebt een kind op de wereld gebracht en je draagt het verder.’

Viviane: ‘Toen ik de vraag kreeg om u te spelen, Simone, was ik zo ontroerd en heb ik meteen ja gezegd - instinctief. Ik vond dat zo’n mooie hommage aan u en uw man en ik dacht aan de mama van Rafke. Daarom draag ik *Tot altijd* ook aan haar op.’

Simone: ‘Weet u wat ik vond van uw manier van spelen? Dat het was van: ik ben er en ik doe het. Zo was het ook bij ons. We waren er en wij deden maar. Daarom leek het alsof jij niet acteerde - dat was geen toneel.’

Viviane: ‘Dank u, Simone. Dat is een van de mooiste complimenten die ik in mijn leven heb gekregen. *(pauzeert)* En ik neem u en die rol mee voor het leven. Omdat het gaat over iets ondernemen tegen de wereld.’

Simone: ‘Hebben wij iets speciaals of heldhaftigs gedaan? Welnee. Sommige mensen die op bezoek kwamen, zeiden: dat is toch lastig voor jullie. Nu, ik verschoot daarvan. Niets daaraan was lastig. Voor Mario was het lastig.’

Maar eens die datum van de euthanasie, eens de letterlijke deadline, bekend was, wat dan?

Simone: ‘Je denkt de hele tijd: er kan nog iets gebeuren, die datum zal wel verschuiven. Je wilt je kind houden. Nog een dag, nog een maand.’

Viviane: ‘Ik denk soms: als ik dit niet uitspreek, is het er nog niet. Iets kan in je achterhoofd zitten, maar aan de voorkant zit de hoop, en op het moment dat “het andere” naar voren schuift...’

Simone: ‘...blijft er die strohalm waar je jezelf aan vasthoudt, tot je beseft: dit is ons lot. Tot de

voorlaatste dag leefden we alsof alles gewoon doorging. Zo wilde Mario het. Hij zei letterlijk: helaba gasten, we gaan hier geen begrafenissen houden, hè.’

Een accordeon en een ukelele

Wat was dan het moeilijkste om mee te maken en te vertolken?

(Viviane en Simone kijken naar elkaar)

Simone: ‘Misschien dat allerlaatste moment. Al was ook dat op een manier draaglijk, omdat we wisten dat Mario gelukkig was.’

Viviane: ‘De scène waarvoor ik bang was...’ *(stokt)*

Simone: ‘De badscène, zeker?’

Viviane: ‘Inderdaad. Hoe besef en beleef je dat? Gelukkig helpt het talent van je tegenspeler. Koen De Graeve, die Mario vertolkte, heeft bij mij iets opgeroepen. *(twijfelt)* Echt, Simone, ik zie ons daar nog zitten. Op de manier zoals jij er ooit écht zat. Je haalt je kind uit bad, uit dat bloederige water

Simone: ‘Uw rol, Viviane, prachtig. Ik vroeg me af: hoe is het mogelijk dat een mens dat gevoel vindt, zonder dat te hebben meegemaakt?’

Viviane: ‘Ik ontwijk de dood niet. Ook het ouder worden schuw ik niet. Ik heb geen panische angst voor verval. Voor elke rimpel die ik zie, heb ik gewerkt’

van de ligwonden, je legt hem in je schoot, een gehavende jongen, vel over been. Je denkt: alles wat ik als moeder kan doen, is hem proberen gerust te stellen. Ook al zegt hij: “Zie me hier liggen, net een baby.” Je hoort jezelf zeggen: “Het is goed.” Je wilt dat jouw zoon in zijn waarde blijft, dat hij getroost wordt. Je wilt geen sentiment, begint niet te huilen. Het is wat u zegt, Simone, ook op zo’n moment wil je dat kind niet nog ongelukkiger maken. Als je ook maar een kleine lach op dat gezicht kunt toveren...’ *(stokt, kijkt naar Simone die huilt, twee paar handen grabbelen naar elkaar)*

Simone: ‘Sorry.’

Viviane: ‘We gaan ons toch niet verontschuldigen voor ons grote hart, hè, Simone?’

Simone: ‘Ik praatte niet, deed maar, ook dat is moeder zijn. Een kind komt uit je schoot, maar vooral uit je hart. Hoe wij toen afscheid namen, dat was ons, dat was ik. Het zit ook in mijn karakter. Ik denk nooit aan mezelf.’

Viviane: ‘Ik herken dat. Mensen zeggen me soms: bind in, laat varen, kies voor jezelf. Maar nee, ik vind dat ik er voor dat publiek moet zijn. Hen iets geven, is een deel van mijn geluk.’

Simone: ‘Ik begrijp u perfect. Delen omdat je dat het beste kan.’

U hebt ook een soort publiek, Simone. U werkt in talloze verenigingen en u zingt op familiefeesten.

Viviane: ‘En ik hoorde dat u accordeon speelt.’

Simone: ‘Op vraag van Mario ben ik dat na zijn dood beginnen te leren. “Niet in een zwart gat vallen”, zei hij vaak. “Blijven zingen, en mama, leer accordeon spelen, je hoort dat zo graag.” Ik speel vooral ’s nachts, als het rustig is.’

Viviane: ‘Muziek loutert. In Australië zei iemand me: “You’re an ukelele woman.” Nu, die ukelele staat nog in de kast, maar op een dag zit ik in een schommelstoel “Runnin’ wild” te tokkelen.’

Muziek was een constante voor Mario, melomaan, operafreak, goede zanger ook. U, Simone, hebt hem zelfs het leven ‘uitgezongen’ met het lied ‘Ik ken een stad hoog in de wolken’.

Simone: ‘Muziek heeft hem begeleid. Hij is zo op de wereld gekomen en zo van de wereld afgegaan. Al van toen hij baby was, heeft hij z’n moeder horen zingen.’

Viviane: ‘Dat méént u niet! Ik heb zelden verhaaltjes verteld, maar altijd gezongen voor mijn kind. Kinderliedjes, zachte melodieën, af en toe Schubert. Muziek overschrijdt de grenzen en dat zit ook in *Tot altijd*.’

Niet alleen in de muziekwereld van Mario werden jullie meegetrokken, ook in zijn entourage: vrienden, bekende SP.A’ers, ministers, gouverneurs, burgemeesters.

Simone: ‘Voor mij is iedereen gelijk. Die houding heb ik sinds ik kind was. Ik moest opkijken, zei men, naar de burgemeester, de priester, de dokter. Maar ik was even beleefd tegen een arme mens als tegen de dorpspastoor. Het maakte niets uit, of ik nu koffie uitschonk voor Mario’s vrienden of voor Vande Lanotte, Stevaert of Freya Van den Bossche.’

‘We zijn familie’

Ik heb u in die periode ook ingehouden kwaad gezien.

Simone: ‘We koesterden de momenten samen, in familie, met Mieke en Martin erbij, Mario’s broer en zus, en met Ruben, Mario’s zoon. Maar die persmolen bleef maar draaien. Journalisten liepen in en uit, omdat Mario zijn verhaal aan de buitenwereld wou meegeven. Wij draaiden erin mee en ergerden ons. We werden geleeft.’

Viviane: ‘En nu heb je de film, een bijzonder eerbetoon, maar tegelijk die molen. Ik zoek dat ook niet op, al die aandacht. Ik geef zelden interviews. Dit is een uitzondering wegens deze ontmoeting.’

»

En hoe valt het mee?

Simone: 'We kennen elkaar al lang, we zijn familie.'

Viviane: 'Ik ben jouw nicht uit Antwerpen. Het was herkenning, meteen. Tijdens de filmopnames nam ik jou mee naar huis, Simone, en van thuis weer mee naar de set. Ik ben sowieso niet de persoon die zodra men "cut" roept, moppen begint te tappen. Ik dwaal een beetje rond, als een geest, of ga op een stoeltje in een hoek zitten. Ik moet mijn hartje erbij houden. Deze rol was extra breekbaar. Ik moest ook vaak aan mijn vader denken, die de gezegende leeftijd van 92 had bereikt, niet naar een rusthuis wou en ik kon hem niet bij mij in huis nemen. Dus hebben we samen een kleine studio gehuurd, een ziekenhuisbed laten komen, een rolstoel, en heb ik een halfjaar, slapend in de woonkamer, in zijn buurt doorgebracht. En op een dag zei hij: genoeg. Hij deed zijn oogjes toe en was weg.'

Simone: 'U verzorgt ook graag?'

Viviane: 'Jawel. Ik was een week in Bern voor een workshop. *Ochere*, dacht ik, die studenten, die kinderen, ze reizen uren met de trein om bij mij in de klas te zitten. Enfin, ik heb voor 25 man *blanquette de veau* gemaakt.'

Simone: 'Ik ken dat. Bekommerd, meelevend. Ik moet altijd weten of het goed gaat met mijn kinderen en kleinkinderen. Mijn deur staat altijd open. Ik heb niet verder gestudeerd, geen job gehad, wel veel gewerkt, in mijn gezin en erbuiten: liefdeswerken, buurtwerking, op kinderen passen. Zat er iemand in de problemen, dan zei ik: kom maar af.'

Viviane: 'De laatste tijd ging het niet over rozen wegens mijn slechte zicht, maar ik repeteerde verder, deed door. Intussen ging ik bijna op de tast door het leven. Ik heb toen veel hulp van mijn zoon gekregen. Soms stond ik te wenen in het station, omdat ik de uitgang niet vond. Aan één oog heb ik 1 op 20 zicht en aan het ander degeneratieve *macula*, een aandoening van het netvlies.'

Terwijl je als toeschouwer net getrokken wordt naar die ogen, naar uw blik.

Viviane: 'Vreemd hè, hoe een mankement aanzuigt? Ik heb dat ook: ik hou van foutjes, van alles waar een hoekje af is.'

Simone: 'Perfect ben je als je dood bent.'

Viviane: 'Simone, wat wij vrouwen, moeders, alleen maar kunnen doen, is proberen. En fouten maken. En vallen en opstaan. En andere mensen helpen opstaan.'

Simone: 'Weet u wat ik vond van uw manier van spelen? Dat het was van: ik ben er en ik doe het. Zo was het ook bij ons. We waren er en wij deden maar. Daarom leek het alsof jij niet acteerde – dat wás geen toneel'

Simone: 'Ik denk dat wij dat allebei geprobeerd hebben. Ik heb geen enkele uitdaging ontweken. Ik heb trouwens nog toneel gespeeld, bij de KAV (*Kristelijke Arbeiders Vrouwenbeweging*).'

Viviane: 'Maar enfin, zo ben ik begonnen. Hoop en liefde. Jean Jaurès. Tien jaar lang en het laatste stuk werd geregisseerd door Senne Rouffaer. Ik deed mijn monoloog en Senne zei: "Wat doe jij op den bureau?"'

Simone: 'En wat deed u "op den bureau"?''

Viviane: 'Ik was directiesecretaresse.'

Simone: 'Dat straalt u wel uit, ja.' (*lacht*)

Viviane: 'Maar na de dood van mijn echtgenoot heb ik de grote omwenteling doorgevoerd, in werk en leven. Ik wist al op jonge leeftijd dat ik kon acteren. Maar ik studeerde af, secretariaat moderne talen, en toen ik mijn ouders zei dat ik toneel wou doen, was er weerstand. *Ik zou het zout op mijn patatten niet verdienen*. Toen ben ik gaan werken en deed ik amateurtoneel. Ik leerde mijn man kennen, huwde. Met het stuk dat Senne regisseerde, zijn we in 1971 naar Monaco geweest. En Senne bleef maar aan mijn mouw

trekken. Mijn man lag in het ziekenhuis en zei me: "Viviane, doe het, we zien wel. Drie maanden later, de hersenoperatie was niet gelukt. Ik zag mijn man aftakelen. Hij stierf. Een halfjaar later gaf ik mijn ontslag en ging ik les volgen bij Senne in Brussel. Mijn ouders zeiden: "Kind, als je vindt dat je dat moet doen, dan moet je dat doen." Net zoals mijn man. Eeuwig dankbaar ben ik die mensen.'

Erren moet je

Wie heeft voor u gezorgd in moeilijke tijden?

Simone: 'Ik had dat niet nodig. U, Viviane?'

Viviane: 'Ik heb een plek nodig om te herbronnen. Soms zeg ik: de bron is leeg. En dan moet ik die vullen. Ik doe dat het liefst op een plek waar het stil is, waar er veel licht is, en waar ik water hoor. Vooral dat water. Ik heb bij Blokker ooit zo'n fonteintje gekocht. Spuuglelijk en het ging meteen kapot.'

Simone: 'Dan kun je evengoed de kraan openzetten. (*beiden schateren*) Ik heb ook iets met water. Ik ga zwemmen en op dinsdag en donderdag doe ik aquagym.'

Viviane: ‘Dank u, Simone. Dat is een van de mooiste complimenten die ik in mijn leven heb gekregen’

En als uw bron leeg is, Simone?

Simone: ‘Nog niet meegemaakt. Mijn man zegt vaak: ik begrijp niet waar je de energie haalt. Ik ben een nachtmens. Wat wil je: ik ben geboren op 6 januari, de dag van de ster van Driekoningen. Het liefste zou ik nooit naar bed gaan en doorleven.’

Viviane: ‘Dat heeft iets, de duisternis. Door het raam kijken en de nacht zien, of op het terras van mijn appartement naar de lichtjes kijken. Ik denk dan: *twinkle twinkle little star*, terwijl dat gewoon de petrochemie van Antwerpen is.’

Simone: ‘Bij ons in Geluwe zijn het nog echte sterren. Ik ga buiten en zoek ze. Om halféén stap ik naar buiten, kijk naar boven en denk: Mario, waar zit jij nu, ben jij die ster daar? Nee, is het die?’

Viviane: ‘Die lucht voelen, al zal die lucht van u wel een betere kwaliteit hebben dan die van mij, zo naast de Boomsesteenweg. Maar we gaan niet klagen, hè.’

Simone: ‘Klagen mag je, maar *erren* moet je. Het betekent: je moet er doorheen.’

Viviane: ‘Mijn grootmoeder zei vaak: *it’s*

water under the bridge. Het heeft weinig zin stil te staan bij iets wat voorbij is. Anderzijds, herinneringen maken je mee tot de mens die je bent. En dan moet ik aan die andere goede vriend denken van wie ik afscheid heb moeten nemen: Ron Vawter, een Amerikaanse acteur, hij speelde mee in *Philadelphia*. Ron had aids en ik heb hem gezegd: tot de dag dat je sterft, ben ik bij je. We deden repetities samen, later bleef ik op zijn suite, sliep ik op de bank of zat ik ’s nachts bij zijn bed. Tot twee weken voor zijn dood. Hij ging met zijn vriend naar het Comomeer, op de terugweg is hij in het vliegtuig gestorven.’

U hebt ook bij een paar doodsbetten gewaakt, Viviane.

Viviane: ‘Een essentieel deel van mijn leven. Ik ontwijk de dood niet. Ook het ouder worden schuw ik niet. Ik heb geen panische angst voor verval. Voor elke rimpel die ik zie, heb ik gewerkt.’

Antwoord aan de natuur

Zijn jullie met dat einde bezig?

Beide: ‘Tuurlijk!’

Simone: ‘Niemand is gekomen om te blijven. Jonge mensen kunnen gaan, wij móeten gaan.’

Viviane: ‘Ik sta ’s morgens niet op met het idee: zo, nog een etmaal dicht bij de dood. Wel denk ik af en toe: misschien een aantal dingen regelen, een schoon schip achterlaten.’

Al een codicil opgesteld over jullie levenseinde?

Viviane: ‘Ik ga dat doen. Ik had het laatst met mijn zoon over deze rol, van Simone. Hij vond dat ook *heavy* en hij zei: voorzichtig zijn, met je gezondheid, al die emoties. Hij zei ook: ik wil voor u kunnen zorgen als er iets is. Oké, antwoordde ik, maar er zullen omstandigheden zijn waarbinnen het voor mij niet meer hoeft en dat laat ik binnenkort vastleggen. Een leven van complete afhankelijkheid, van niet meer weten wie je bent, met een lichaam dat je zo in de steek laat dat je voor alle privé zaken op een ander moet leunen, nee, dat hoeft niet voor mij.’

Simone: ‘Ik ben het daar volledig mee eens. Mario wist dat van mij. Als het zover komt, onderneem ik stappen. En mijn geloof heeft daar niets mee te maken.’

Viviane: ‘Dat gaat niet over mogen, niet mogen, geloven, niet geloven, maar over mededogen. (*kijkt haar overbuur lang aan*) Weet je Simone, jij bent een humanist. Iemand die de mensen op de eerste plaats stelt, mensen doorziet, écht beschouwt. Ik heb jouw persoon ook langzaam zien ontwaken in de film. Ik voelde jouw grenzeloze dienen, jouw instinct, jouw antwoord aan de natuur.’

(*Simone, ontroerd, kijkt naar beneden*)

Viviane: (*grijpt weer haar handen*) ‘Ik wou hier zijn, Simone, om u dat te zeggen. Ik wou hier ook zijn omdat ik eigenlijk heel onrust was. Ik wou u zien omdat ik iets had van: ergens profiteer je van iemands pijn. Ik voelde me een beetje een bloedzuiger.’

Simone: ‘Maar nee. Mario had dit zo gewild en, nee hoor, *vanzeeleven*, u bent geen bloedzuiger. *G’ebt dat goe gedaan*. Heel eenvoudig, geen poespas, zoals ik ben. Een eenvoudig mens uit Geluwe. Nu, ik ga eerlijk zijn: ik kan met niets vergelijken. Ik ga niet naar de film, op de tv kijk ik alleen naar *Blokken*. Voor de rest ben ik met mensen bezig.’

Viviane: ‘Het belangrijkste is: we begrijpen mekaar.’

Simone: ‘En we zijn familie.’

Viviane: ‘Uw nichtje uit Antwerpen. Echt waar, daarnet, dat was herkenning. Alsof je...’

Simone: ‘...elkaar al jaren kent?’

Viviane: ‘Het is meer alsof je in de spiegel kijkt en denkt: dat zou ook kunnen.’